

מסורת הש"ס

א) וְעַיִן מוֹסֵפּוֹת לַעֲלֹל יֵב: ד"ה אָבֵל וְעֵינָן הֵעֵב מוֹסֵפּוֹת לַעֲלֹל יֵב. ד"ה מַעֲוָה, ג) וְעַיִן מוֹסֵפּוֹת לַעֲלֹל יֵב. ד"ה דְּמוּתָהּ, ג) וְמוֹסֵפֶת פִּיָּה ה"ד, ד) לַעֲנֵן שְׂמוֹת לַהֲנֵיט כִּלְרֵי רִימָה,

‏»‏

הגהות הב"ח

א) גב' צביה דרבנא למיזר קמיה דרב אשי הני מילי: ג) רש"י ד"ה נודות היינו זיקי ושל עור הפי"ד: א) תוס' ד"ה (גדף הקודם) ק' כו' פי' חדשים מותרין דודאי כ"ל ויתבט פי' נמחק: ו) בא"ד ישנים ופותין פי' ופותין נמי אסורין ואפי" (ס) בא"ד תמי לטעוּתא חדא שכן על עץ: ו) ד"ה הלו וכו' לא תשמע אבל מ"מ הלכה:

‏»‏

רבינו חננאל

א) ישראל ההולך לתרפות בין בחליכה בין בחזירה אסור: ת"ד עובד כוכבים ההולך ליריד ג) בחליכה מותר דלמא הדר ביה בחזירה אסור ומקשינן אמאי בחזירה אסור דאמרין דלמא עברת כוכבים וזבין ומעוּתוי דמי עבודת כוכבים ניהו עובד כוכבים נמי נימא הכי. ופרקינן עובד כוכבים דלא אפשר ליה דלא למילי ליריד אבב אורחיה שקל גלימא ותרנגוא דאית ליה בדיה ומזבין ומותא שבידו דמי סחורה ניהו. אבל ישראל אילו הוה ליה סחורה הכא הוה מזבין ליה. אלא לא אויל ליריד אלא למזבין עבודת כוכבים דלא משבח לזבונא הכא: ירושלמי א"ר מנא צריכין אנן למיחש מה דביריתא חששינן אסיר למיתן פריטי גו פומא פיתחא תותי בי שיחיא תבשיילא ותותי ערסא ממצע סבינא גו אחרותא או גו פוגלא: א"ר יוסי בר אבין כל זיעת ואדם סם המות תרין מדינת הפנים בשבת בסוף פ' כל כתבי הקדש (דף קנא) א"ר אבא בר כהנא רבי חנינא תהיר לבית רבי לשחות יין הבא בקרנות של עובדי כוכבים בחותם אחז ולא ידענא אי משום דסבר לה כר' אליעזר דמתיר בחותם אחז אי משום אימתא דבי נשיאה: פ"סקא נודות העובדי כוכבים וקנקניהם ויין ישראל כנוס בהן אסורין ואיסורן איסור הנאה דברי ר"מ וחכ"א אין איסורן איסור הנאה: ת"ד נודות העובדי כוכבים גרורים חדשים מותרין מוּזפפין אסורין עובד כוכבים ריבבן ועיבדן נותן לתוכן

א) נראה דחסר כאן וז"ל ישראל הסוף לתרפות כהליכה מותר ובחזירה אסור וישראל מותר טן כהליכה וטן בחזרה אסור. ג) נראה דל"ל כהליכה אסור ובחזירה מותר וכו"ה בני צ"ח וז"ל וישראל הסוף ליריד כהליכה מותר דלמא הדר ביה וכו'.

אציק. לשון ענינה היא ככל התלמוד: יריד. שוק של עבודת כוכבים מיהו עובד כוכבים כי אזיל לסחורה הוא דאזיל: **עבודם כוכבים זבין**. מכר כלמים בשוק: **אם איפא דהוה ליה**. להאי ישראל גלימא או חמרא: **הכא**. לדיןן הוה מזבין ליה: **קשורין**. שחורין חבורה חבורה יחד ולא צד צדד:

נודות. של עור. קנקנים של חרס. כל המשהה פירשתי למעלה וכו'[: **גרודים** גרס גדל"ת כמו (איוב ג) להתגרד צו. שאין בהן זפת והן חדשין מותרין דכתיבסת יין זמן מועט לא בלע עור. ונודות דוקא אבל כלי חרס בלע לאלתר: **ישנים ומוזפפין**. כלומר או ישנים או מוזפפין אסורין. ישנים אידי דכנים בהן יין נסך זמן מרובה בלע עור ומוזפפין אפילו בחדא זימנא בלע זפת לין: **עובד כוכבים ריבבן צרי"ש** כמו רצו. כלומר התך הזפת לתוכן: ונתן לסוכן יין. כן דרס בעוד שהזפת חס נותנין יין ליטול טעם מרירתו של זפת: **אגב טירדיה**. דישאל זה שעסוק בנתינת יין לתקן הנוד: **מנפך**. ליה עובד כוכבים: **ולאו אדעתיה**. דישאל להצין: **כוורק מים לטיט**. שאותו יין הולך לאבד בזפת ובטל טעמו כמים הניתנין בטוט סכלין מאיליהן כשמתייבש הטוט הרי הן כאליו לא היו אף יין זה כלה בליחלוּתיה הזפת וכשמתייבש הזפת כלה מאליו ושזב אינו פולט: **לצי מלחי**. ככלי מלא מלח שהיין נבלע וכלה במלח: **הכא לא אזיל לאיצוד**. שנתן טעם במלח לעולם ואינו מתייבש: **מעט לעם**. ככל ג' ימים

מעטן מעט לעת ומותא אחרים: **הני מילי דידן**. כגון הני זיקי דרצ יחחק שנבלע בהן יין כשר תחלה ולא בלעי מיין נסך כ"כ אבל דיידהו שנבלע בהן יין נסך מתחלתן לא סגי בזהי: **נודות**. ^א הני זיקין של עור הן: **אבל קנקנים**. של חרס הן ובלעי טובא לא סגי להו בזהי: **גרודים**. שלא נזפפו מעולם קרי גרודים: **ישנים ומוזפפים**. או ישנים או מוזפפין: **עובד כוכבים נוסן נו'**. כלומר נתן לתוכן עובד כוכבים יין ישראל נותן לתוכן שלשה ימים מים ומערין מעט לעת כדאמרין ומותרין: **עובד כוכבים נוסן לסוכן יין ישראל נוסן לסוכן ציר או מוריים**. מיד אע"פ שלא מילאחו מים לפי שהציר ומוריים שורפין את היין הנבלע ומכלין אותו: **לכתחלה**

הני מילי נודות אבל קנקנים לא אמר ליה רב אשי ב"לא שנא נודות ולא שנא קנקנים ת"ר ^א קנקנים של עובדי כוכבים חדשים גרודים מותרין ישנים ומוזפפין אסורין עובד כוכבים נותן לתוכן יין ישראל נותן לתוכן מים 'עובד כוכבים נותן לתוכן יין ישראל נותן לתוכן ציר ומוריים ואינו חושש איבעיאי להו לכתחלה

למוכס יין ושכנס זה עובד כוכבים יין ישראל ממלא אות' מים ג' ימים מעט לעת וכוונס למוכה יין ואינו חושש ושכנס זה עובד כוכבים יין וישראל ציר ומוריים מותר להכניס למוכה יין ועלה צעי תלמודא לכתחלה או דיעבד פי' מה שאומר וישראל ציר או מוריים רואה לומר ללכתחלה יתנונו שם כמו שגר או דוקא דיעבד ומיהו אף דיעבד יתן יין אחריו דציר שורק וניחא דפשיטא ליה לתלמודא בסמוך ציר שורק אור לא כ"ש אבל לגירסת הספרים דגרסי עובד כוכבים נותן לתוכן יין ישראל נותן לסוכן ציר או מוריים קשה מאי קצעי פשיטא דלכתחלה קאמר דהא קתני בזהדיא נותן ועוד קשה מנא ליה לתלמודא דציר שורק ^א לין שמוטר ליכנס צו יין אחריו: **עוּבַד כּוּכָבִים רִיבְבִין**. ובתוספתא גריס ריצבן ונראה דריצבן וריצבן הכל אחד וה"ג במסכת שבת פרק אלו קשרים (דף קד.) כל תלמיד חכם שנמצא רצב על בגדו חייב מיתה ואמרי לה רצב: **דְּחָאֵי עובד כוכבים דשרא חמרא לְבִי מִלְּחִי**. פ"ה ככלי מלא מלח וקשה דמה ענין זה לגבי זורק מים לטיט הרי טעמו ניכר במלח ומאי סלקא דעתיה דרצ פפי לכך פר"ת לצי מילחי מקום עשיית המלח וקאמר רצ (וציד) [פפין] דאע"פ שהעובד כוכבים משליך שם יין המלח מותר מפני שהאור שורפו וכלה שם כוורק מים לטיט כי גס טעם היין אינו ניכר צו ורב אשי פריך דמ"מ לא אזיל לאבד כמו נודות דזוהמת העור מבטלת היין ואומר ר"ת כי האי אתקפתא דרצ אשי אינה אלא דחויא בעלמא כלומר דמדרב ציד לא תשמע ^א) אלא מכל מקום הלכה כרצ פפי ומתוך כך התירו המלח אף על פי שרגילים שמשימים עליו דס בשעת רתיחה ללצנו:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

לג.

שנקלף דיין בשכשוך סגי כדמוכח צפ' אחרון (לקמן דף עד): **דפריך** מההוא דאע"פ שנקלף הזפת אסורה להסיף דגת ומחן שאינם זפותין ויין ששם בשעת זפיתה אינו אלא כוורק מים לטיט חדשים זפותים אסורים פי' חדשים שדומה שלא היה בהם יין מעולם אפ"ה

אסורים שמאחר שהם זפותים דלמא רמא זהו עובד כוכבים חמרא ולא ידעי והזפת מנצליע ואע"פ שאין מכניסין לקיום צריכין עירוי מפני שהזפת מנצליע אף צפעס אחת ומסיים זה עובד כוכבים ריצבן ועבדן כו' ובצרייתא אחרת תניא קנקנים של עובדי כוכבים חדשים מותרין ישנים ומוזפפין אסורין פי' חדשים מותרין ^א) פי' דודאי עובד כוכבים לא נתן בהם יין מעולם כי מאחר שאינם זפותין אילו נתן בהם יין מייכר ישנים זפותין ^א) נמי אסורין ואפילו נרלין חדשים כי שמא נתן בהן העובד כוכבים יין ואינו ניכר ישנים אפי' לא נתן צו אלא פעם אחת אסורין מפני שמכניסו לקיום ולפי שיטת ר"ת יש לאסור קנא"ש וישעט"ש שלנו הזפופות צמגע עובד כוכבים וצריך להגעיל אותם או לעשות בהם עירוי ואע"פ שאין מכניסין לקיום כדין נודות זפותות וכן אם קנה אותם חדשים זפותים מן העובד כוכבים הכל כדין נודות וקשה ממנהג העולם שנהגו כ"מ לקנות חדשים מן העובדי כוכבים ואין עושין בהן לא עירוי ולא הגעלה ור"י היה מפרש לישצ המנהג דדוקא צימיהם שהיו רגילים להטיל בהם יין בשעת זפיתה יש לאסור דנהי דיין בשעת זפיתה אינו אלא כוורק מים לטיט כדפרישית גבי נודות יש לחוש שמא אחרי כן הטיל שם יין ולא ידעי אבל עמה שאינן רגילין להטיל בהם יין בשעת זפיתה אם נתן בהם יין אחר זפיתה היה ניכר ומ"מ שלנו שנגע העובד כוכבים במשקה טופח לא מלינו הימר ור"ת עלמנו חזר צו בסוף והתחיל להמיר אף שלנו צמגע עובד כוכבים בשכשוך בעלמא והראה טעם משום דאיכא תרתי לניצותא ^א) דהא שהן של עץ ולא נבלע בהם היין כ"כ ע"י זפת ולא דמי לנודות שהן של עור ודך הוא לנלוע יותר ע"י זפיתה ועוד כי אינם טרודות כ"כ ביין ולא דמי לכלי הגת וממך ומשפך דלקמן שהיין נבלע בהם ע"י זפיתה לפי שהן טרודות ביין וכתר ר' צדוך כי אעפ"כ לא היה עושה מעשה לכתחלה להמירן בשכשוך אבל דיעבד אם נתנו בהם יין אחר מנגע העובד כוכבים לא היה אסור: כסיומא בצרייתא דקנקנים תניא בתוספתא ושכנס בהם עובד כוכבים מים ישראל מותר להכניס

רמא זהו עובד כוכבים חמרא ולא ידעי והזפת מנצליע ואע"פ שאין מכניסין לקיום צריכין עירוי מפני שהזפת מנצליע אף צפעס אחת ומסיים זה עובד כוכבים ריצבן ועבדן כו' ובצרייתא אחרת תניא קנקנים של עובדי כוכבים חדשים מותרין ישנים ומוזפפין אסורין פי' חדשים מותרין ^א) פי' דודאי עובד כוכבים לא נתן בהם יין מעולם כי מאחר שאינם זפותין אילו נתן בהם יין מייכר ישנים זפותין ^א) נמי אסורין ואפילו נרלין חדשים כי שמא נתן בהן העובד כוכבים יין ואינו ניכר ישנים אפי' לא נתן צו אלא פעם אחת אסורין מפני שמכניסו לקיום ולפי שיטת ר"ת יש לאסור קנא"ש וישעט"ש שלנו הזפופות צמגע עובד כוכבים וצריך להגעיל אותם או לעשות בהם עירוי ואע"פ שאין מכניסין לקיום כדין נודות זפותות וכן אם קנה אותם חדשים זפותים מן העובד כוכבים הכל כדין נודות וקשה ממנהג העולם שנהגו כ"מ לקנות חדשים מן העובדי כוכבים ואין עושין בהן לא עירוי ולא הגעלה ור"י היה מפרש לישצ המנהג דדוקא צימיהם שהיו רגילים להטיל בהם יין בשעת זפיתה יש לאסור דנהי דיין בשעת זפיתה אינו אלא כוורק מים לטיט כדפרישית גבי נודות יש לחוש שמא אחרי כן הטיל שם יין ולא ידעי אבל עמה שאינן רגילין להטיל בהם יין בשעת זפיתה אם נתן בהם יין אחר זפיתה היה ניכר ומ"מ שלנו שנגע העובד כוכבים במשקה טופח לא מלינו הימר ור"ת עלמנו חזר צו בסוף והתחיל להמיר אף שלנו צמגע עובד כוכבים בשכשוך בעלמא והראה טעם משום דאיכא תרתי לניצותא ^א) דהא שהן של עץ ולא נבלע בהם היין כ"כ ע"י זפת ולא דמי לנודות שהן של עור ודך הוא לנלוע יותר ע"י זפיתה ועוד כי אינם טרודות כ"כ ביין ולא דמי לכלי הגת וממך ומשפך דלקמן שהיין נבלע בהם ע"י זפיתה לפי שהן טרודות ביין וכתר ר' צדוך כי אעפ"כ לא היה עושה מעשה לכתחלה להמירן בשכשוך אבל דיעבד אם נתנו בהם יין אחר מנגע העובד כוכבים לא היה אסור: כסיומא בצרייתא דקנקנים תניא בתוספתא ושכנס בהם עובד כוכבים מים ישראל מותר להכניס

רמא זהו עובד כוכבים חמרא ולא ידעי והזפת מנצליע ואע"פ שאין מכניסין לקיום ולפי שיטת ר"ת יש לאסור קנא"ש וישעט"ש שלנו הזפופות צמגע עובד כוכבים וצריך להגעיל אותם או לעשות בהם עירוי ואע"פ שאין מכניסין לקיום כדין נודות זפותות וכן אם קנה אותם חדשים זפותים מן העובד כוכבים הכל כדין נודות וקשה ממנהג העולם שנהגו כ"מ לקנות חדשים מן העובדי כוכבים ואין עושין בהן לא עירוי ולא הגעלה ור"י היה מפרש לישצ המנהג דדוקא צימיהם שהיו רגילים להטיל בהם יין בשעת זפיתה יש לאסור דנהי דיין בשעת זפיתה אינו אלא כוורק מים לטיט כדפרישית גבי נודות יש לחוש שמא אחרי כן הטיל שם יין ולא ידעי אבל עמה שאינן רגילין להטיל בהם יין בשעת זפיתה אם נתן בהם יין אחר זפיתה היה ניכר ומ"מ שלנו שנגע העובד כוכבים במשקה טופח לא מלינו הימר ור"ת עלמנו חזר צו בסוף והתחיל להמיר אף שלנו צמגע עובד כוכבים בשכשוך בעלמא והראה טעם משום דאיכא תרתי לניצותא ^א) דהא שהן של עץ ולא נבלע בהם היין כ"כ ע"י זפת ולא דמי לנודות שהן של עור ודך הוא לנלוע יותר ע"י זפיתה ועוד כי אינם טרודות כ"כ ביין ולא דמי לכלי הגת וממך ומשפך דלקמן שהיין נבלע בהם ע"י זפיתה לפי שהן טרודות ביין וכתר ר' צדוך כי אעפ"כ לא היה עושה מעשה לכתחלה להמירן בשכשוך אבל דיעבד אם נתנו בהם יין אחר מנגע העובד כוכבים לא היה אסור: כסיומא בצרייתא דקנקנים תניא בתוספתא ושכנס בהם עובד כוכבים מים ישראל מותר להכניס

רבינו חננאל (המשך) יין כו'. אוקימנא ביין שנתן בגד למחקו דקא אויל לאיבוד שפעשה כנותן מים לטיט ופירש בירושלמי אין עובד כוכבים עשוי לנסך ע"ג דבר מיאוס. אבל עובד כוכבים דרשי יין ב מילחי דישראל אסיר. סוגיא דשנעמא הנודות והקנקנים לא שנא דידן ונתנו בהם עובדי כוכבים יין ולא שנא דידהו הורה ר'י אמי הלכה למעשה דין ממלאן ג' ימים ומערין. ואמר רבא צריך לערן כל מעת לעת: ת"ד קנקנים של עובדי כוכבים חדשים מותרין ישנים ומוזפפין אסורין עובד כוכבים נותן לתוכן יין ישראל נותן לתוכן מים עובד כוכבים נותן לתוכן ציר או מוריים ואינו חושש.

עין משפט
גור מצוה

צד א מ"י פ"ט מהל' עבודת כוכבים הל' יח סמג לארין מה טור ש"ע י"ד סי' קמח כ"יא':

צד ב ג מ"י שם סמג שם טוש"ע י"ד סימן קמט סעיף ה [וזהנה]:

צד ד מ"י שם הלכה ח וסמג שם טוש"ע י"ד סי' קמח סעיף יא':

צד ה מ"י פ"ח מהלכות אסורות הל' ח סמג לארין קמח טור ש"ע י"ד סימן קלה סעיף א וע"ש ויש כאן גרסאות מתחלפות:

צד ו ז ח ט מ"י שם הלכה טו סמג שם טור ש"ע שם סעיף א וסעיף ד [וסעיף יז]:

צד י מ"י שם הל' טז וסמג שם טוש"ע י"ד סימן קמט סעיף ד:

‏»‏

רבינו חננאל (המשך)

יין כו'. אוקימנא ביין שנתן בגד למחקו דקא אויל לאיבוד שפעשה כנותן מים לטיט ופירש בירושלמי אין עובד כוכבים עשוי לנסך ע"ג דבר מיאוס. אבל עובד כוכבים דרשי יין ב מילחי דישראל אסיר. סוגיא דשנעמא הנודות והקנקנים לא שנא דידן ונתנו בהם עובדי כוכבים יין ולא שנא דידהו הורה ר'י אמי הלכה למעשה דין ממלאן ג' ימים ומערין. ואמר רבא צריך לערן כל מעת לעת: ת"ד קנקנים של עובדי כוכבים חדשים מותרין ישנים ומוזפפין אסורין עובד כוכבים נותן לתוכן יין ישראל נותן לתוכן מים עובד כוכבים נותן לתוכן ציר או מוריים ואינו חושש.